

Makaleler (Tema)

“İSLAMCI” KİMLİĞİN POPÜLER KÜLTÜREL MÜCADELESİ: EHLİSÜNNET TV SOKAK RÖPORTAJLARI

Halil İbrahim Gürel*
Leyla Şimşek-Rathke**

Öz

Bu çalışmada Ehlisünnet TV (yeni adıyla Ahsen TV) yayınları ele alınacak, buradaki “sokak röportajları”, “sokak gözlem ve kayıtları” ve yapımcılarının “sosyal deney” olarak adlandırdıkları “sokak röportajı görünümü mizansenler” diyebileceğimiz bazı videolar çözümlenmeye ve yorumlanmaya çalışılacaktır. Ehlisünnet TV muhabirlerinin, İstanbul’un Nişantaşı, Bakırköy, Eyüp, Karagömrük ya da Taksim gibi çeşitli bölgelerinde özellikle İslami yaşam tarzı, seküler yaşam tarzı, değerler, kılık kıyafet meselelerini merkeze alarak, düzenli sokak röportajları gerçekleştirdikleri anlaşılmaktadır. Kendilerini “İslamcı” olarak tanımlayan ve gündelik hayatın İslami usullere göre düzenlenmesinden yana olduklarını açıkça ifade eden muhabirler, sokaklarda tartışılabilir konular açarak bazen istedikleri noktaya gelebilmek için, adeta provokasyonu bir yöntem olarak tercih ederek görüşmeler yapmakta, sonra da aldıkları görüntüleri spekülasyon başlıklarla yayınlamaktadırlar. Röportajlarında, sokaktaki insanlara özellikle de İslam ve yaşam tarzı konusunda çeşitli sorular soran muhabirlerin, “sosyal deney” dedikleri kurgu olduğu anlaşılan çekimleri ise belli bir amaçla, kendi benimsiyor gördükleri giyim kuşamı, sosyal ve siyasal görüşleri çevredeki insanlara onaylatacak şekilde planlandıkları anlaşılmaktadır.

Anahtar Terimler

Ehlisünnet TV (Ahsen TV), sokak röportajları, İslam, yaşam tarzı, kılık kıyafet kodu.

* Sakarya Üniversitesi Kültürel Çalışmalar Yüksek Lisans Programı ve Marmara Üniversitesi Sosyoloji Yüksek Lisans Programı öğrencisi. halilg@gmail.com

** Doç. Dr., Marmara Üniversitesi Sosyoloji Bölümü öğretim üyesi. leilasimsek@gmail.com

Makalenin Geliş Tarihi: 01/04/2016. Makalenin Kabul Tarihi: 13/05/2016.

POPULAR CULTURAL STRUGGLE OF "ISLAMIST" IDENTITY: EHLİSÜNNET TV STREET INTERVIEWS

Abstract

This study aims to analyse and interpret Ehlisünnet TV (Ahsen TV, with its new name) emissions focussing on some "street interviews", "street observatory shootings" and "street interview like *mise en scenes*" which are named as "social experiments" by the producers. The reporters of Ehlisünnet TV seem to have regularly conducted interviews in different parts of Istanbul such as Nişantaşı, Bakırköy, Eyüp, Karagümrük or Taksim. In those interviews, they put specific focus on Islamic lifestyle, secular lifestyle, values, dress code, and so on. The reporters, who name themselves as "İslamcı" and obviously take position on behalf of regulating life according to Islamic ways, bring up highly disputable issues in their interviews and even provoke people to get the point they wanted to reach and in the end they emit those video records with highly speculative headings. While they ask people mostly provocative questions about Islam and lifestyles in street interviews, the "social experiments" are planned in a way to make people confirm the Islamic dress code, lifestyle and socio-political position they approved.

Key terms

Ehlisünnet TV (Ahsen TV), street interviews, Islam, life style, dress code.

Giriş: Sokak Röportajları ve Ehlisünnet TV

Gündelik hayat kesitlerinin medya temsillerinde daha sık yer bulması olumlu bir gelişme olsa da, bu temsillerin "hakikatte olanı" gösterme iddiası daima tartışmaya açıktır. Kimi zaman haber yapımcıları, "halkın nabzını tutmak", "sokağın sesine kulak vermek" gibi klişelere tam da kendi varmak istedikleri sonuçları elde etmek ve bunları meşrulaştırmak için başvurabilmektedirler. Habercilikte hem daha hızlı sonuçlar edinmek hem de ilgi çekici içerikler yakalamak için, sokak röportajlarına sıklıkla başvurulmaktadır. Sokak röportajları gibi görsel içeriklerin en büyük avantajı, fazla emek gerektirmeksizin teknolojik olanaklarla hızla ve kolayca izleyiciye ulaştırılabilmesidir. Söz konusu röportajlar, etik kaygılar gözetilerek sorumluluk bilinciyle yürütüldüğünde örneğin ekonomik, siyasi ya da kültürel değişim dönemlerinde kamuda oluşan kanaatleri ortaya çıkarabilmek için çok yararlı bir yöntem olabilir. Bu yöntemle hem toplumun değişik kesimlerinde var olan bilgiye hem de bu kesimler hakkında bazı kanaatlere ulaşılabilir.

Sokak röportajları, haber programlarını kısır döngüsünden kurtararak yayın akışına yeni bir soluk getirecek “daha gerçekçi” ve “daha samimi” bir iletişim imkânına işaret etmektedir. Ancak günümüzde seçmen tutumuna dair merak ve ilginin yoğun olduğu seçim dönemlerinde ya da piyasadaki ürünlere yapılan zamların ardından sıklıkla kullanıldığı örneklerde görüleceği üzere, sokak röportajları büyük ölçüde standartlaşmış, çoğu zaman özgün içerik taşımayan, birbirini tekrarlayan basmakalıp ifade ve temsillerden oluşabilmektedir.

Bugün sokak röportajlarının, TV ve radyo gibi geleneksel medya araçlarının yanı sıra internet ve akıllı telefonların sunduğu kayıt ve yayın imkânlarının artması sayesinde eskisinden çok daha fazla izleyiciye ulaşma olanağı vardır. İletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmelerin pek çok başka medya içeriğinde olduğu gibi sokak röportajlarında da nicel bir artışı tetiklediği görülmektedir. Facebook, Twitter, Instagram gibi sosyal medya ortamlarında, Youtube ve Periscope gibi video paylaşım sitelerinde bir kuruma bağımlı ya da bağımsız medya mensuplarının ve aktivistlerin çabasıyla oluşan bir takım “sokak röportajı hareketleri” görünürlük kazanmaya başlamıştır.¹ Bu makalede çarpıcı bir örnek olarak Ehlisünnet TV (diğer adıyla Ahsen TV) adlı kanalda yapılan “sokak kayıt ve gözlemleri”, “sokak röportajları” ve yapımcılarının “sosyal deney” olarak adlandırdıkları, kaba karşıtlıklar üzerine kurulduğu için okul münazaralarını anımsatan “sokak röportaj mizansenleri” diyebileceğimiz bazı video kayıtları incelenecektir. Yazıda kanal yapımcılarının yer yer “İslamcı” ve “şeriatçı” olarak tanımladıkları siyasi eğilimlerini daha anlaşılır kılmak açısından ayrıca “dini ve siyasi ritüel çekimleri” diyebileceğimiz özel yayınlara da değinilecektir.

Ehlisünnet TV röportajlarını Youtube video kanallarında sağ sütunda “önerilen videolar” arasında görmek mümkündür. Ehlisünnet, *İslam Ansiklopedisi*'nde “Hz. Peygamber [Muhammed] ile ashabın dinin temel konularında takip ettikleri yolu benimseyenler anlamında bir tabir” olarak tanımlanmaktadır (Yavuz, 2011, s. 525). Böyle bir isim tercihi, kanalın “İslami çizgide” bir kimlik iddiası olduğunu ortaya koymaktadır. Kanal çalışanları da gerek kendi pratikleri, kılık kıyafetleri ve söylemleriyle, gerekse çekimlerde yarattıkları atmosfer ve konu çerçeveleriyle İslami bir yaşam tarzını benimseme tercihleri olduğunu açıkça ifade etmektedirler. Ancak kayıtlar düzenli izlendiğinde kanaldaki tartışmaların oldukça sınırlı bilgiyle ve bazı kaba

¹ Kısa bir araştırma sonucunda Youtube kanalında bulunan bazı örnekler şunlardır: SokakRöportajlari, Burdur Sokak Röportajları, Kamera Sokakta, 4K Sokak Röportajları, Kafamda Deli Sorular, Hadi Ya Mersin Sokak Röportajları, Öğrenci İşi Sokak Röportajı ve Antalya Sokak Röportajları.

önyargularla yürütüldüğü ve İslami açıdan doyurucu dini ve felsefi meselelere asla girilmediği görülmüştür. Bu anlamda “ehlisünnet” sıfatını kullanarak iddia edilen dini kimliğin temsil edilip edilmediği ayrıca tartışmaya açık bir konudur. Nitekim farklı İslami grupların, tam da bu isim tercihindan dolayı kanalın yayıncılık anlayışını eleştirdiği görülmüştür.²

Ehlişünnet TV röportajlarında, daha ziyade son yıllarda gündelik hayatta da sıkça tekrarlanan kaba ve yüzeysel politik ayırım ve tartışmaların tekrarlandığı, sözde “İslami olan ve olmayan” gündelik yaşamlara dair oldukça genelleyici, spekülâtif, yer yer de manipülâtif yorum ve çıkarımlara ulaşıldığı gözlenmiştir. Pek çok röportajda kılık kıyafet, söylem ve mekânın tamamen tezatları yansıtmak üzere seçilmiş olması da bu kaba ayırımları çok açık bir şekilde görünür kılmakta, hatta çekimlerin bir şaka, bir parodi olabileceği izlenimi yaratmaktadır. Aslında pek çok röportajda sunulan çerçevenin belli siyasal amaçlar güdülerken hazırlanan birer mizansen olduğunu söylemek pekâlâ mümkündür. Çünkü söz konusu röportajların sokakta olanı sondajlamaktan ziyade belli varsayımlardan hareketle hazırlandığı ve sokakta olandan bağımsız ve hatta onu manipüle etmek üzere önceden planlanmış olduğu anlaşılmaktadır. Birkaç video izlendiğinde bütün bir “haberleştirme” sürecinin kendisinin bir “gerçeklik inşası” olarak örgütlendiği, pek çok çekimin, bugün Türkiye’de farklı yaşam tarzlarını ve farklı siyasal çizgileri benimsemiş kesimlerin, siyasal ve toplumsal kutuplaşmalar sonucunda birbirlerine karşı taşıdığı kaba önyargulardan beslenerek hazırlandığı anlaşılmaktadır.

İnternet medyasında, Youtube gibi video paylaşım kanallarında İslamcı çizgisini açıkça ifade eden başka oluşumlar da yer almaktadır. Bu oluşumlar ağırlıklı olarak video-konferans tarzını kullanmakta, dini bir lider etrafında önceden belirlenmiş konularda soru-cevap formatında yayınlar yapmaktadır. Örneğin, ana akım medyada da kimi zaman karşılaşılabildiğimiz Nurettin Yıldız³, Sosyal Doku Vakfı isimli video

² Ehlişünnet TV’nin adı bir süre sonra Ahsen TV olarak değiştirilmiştir. Ehlişünnet adı çok iddialı olduğundan, bu adla sürekli bir takım spekülâtif işler çıkarmanın sonucunda, yapımcılarla farklı İslamcı gruplar arasında tartışmalar yaşanmış gözükmektedir. Mesela Cübbeli Ahmet Hoca ve onun bağlı olduğu İsmailağa Cemaati mensupları ile Ehlişünnet TV muhabirleri arasında yaşanan tartışmalarda “Ehlişünnet TV ismini kullanıp ehli dalalet yolunda ilerleyen grup” gibi nitelermelere başvurulmuş, kanal yetkililerine, “ehli fitne”, “şeytanın kuklası” gibi sıfatlar yakıştırılmıştır. Bkz. “Ehlişünnet TV kavgası büyüyor”, Oda TV, erişim tarihi 28 Mart 2016, <http://odatv.com/ehlisunnet-tv-kavgasi-buyuyor-1102151200.html>. İsim değişikliğinin nedeni tam olarak bilinmese de bu türde tartışmaların, kanalı isim değişikliği tercihine zorlamış olması muhtemeldir.

³ Nurettin Yıldız, bir konuşmasında “6 yaşındaki çocukla evlenilebilir” dediği için çeşitli tartışmalara yol açmış, çeşitli protestoların ardından Twitter üzerinden bir açıklama yaparak “fiili evlilik dememişim, onun için rüşt şarttır” şeklinde açıklama yapmıştır. Şahsın Youtube, Facebook gibi internet medyasında ve sosyal ağlarda yoğun ilgi

kanalı üzerinden yayın yapmaktadır. “Dünya nasıl dönüyor?”, “Ahirete mesafemiz⁵” gibi başlıklarla dini bilgiler, aile yaşamı gibi konularda fetvaların verildiği bu kanalda yer alan video altı yorumlarda “Allah razı olsun, çok yararlı oluyor” gibi ifadelerin yer aldığı görülmektedir. Bu kanalların izleyici profiline daha çok dini bilgiler edinmek isteyen kişiler olduğu söylenebilir. Ehlisünnet TV yapımcılarının ise dini bilgi vermekten ziyade, İslami kodları, tezatlarının olduğu yaşam alanlarındaki dil ve pratiklerle yan yana getirerek dikkat çekmeye ve bu şekilde popülerleşmeye çalıştıkları söylenebilir.⁶

Ehlisünnet TV’de Mekân, Zaman, Dil ve Üslup

İsminden de anlaşılacağı üzere, sokak röportajlarında mekân olarak kamusal alanlar, kalabalık yerler, çarşı ve meydanlar, alışveriş mekânları ve sokaklar tercih edilmektedir. Literatürde bu tercihin iki nedeninden bahsedilmektedir: Bunlardan biri kamuoyunun düşüncelerini yansıtmak, diğeri ise kamuoyu oluşturmak biçiminde ifade edilmektedir (Kasım, 2008, s. 187). Bu çalışmada incelenecek Ehlisünnet TV röportajlarının amacının, kamuoyundaki düşünceleri yansıtmaktan ziyade “kamuoyu oluşturmak” hatta belki de din, inanç ve siyasete dair polemik yaratmak olduğu söylenebilir.

Röportajlar incelendiğinde, tercih edilen mekân ve zaman, seçilen başlıklar, dil ve üslup, soruların niteliği, görüşülen kişilerin yaşı, cinsiyeti, siyasi görüşü, görünüşü ve inancı gibi değişkenlerin tesadüf olmadığı, bunların belli yargılardan hareketle belli amaçlarla özellikle seçildiği anlaşılmaktadır. Röportajlarda özellikle yaklaşık son onbeş yılda yoğunlaşmış olan Cumhuriyetçi-İslamcı kutuplaşması diye tanımlayabileceğimiz siyasal tartışmalara ilişkin pek çok malzeme bulmak mümkündür. Nitekim konu tercihlerine göre mekân tercihlerinin de söz konusu siyasi/toplumsal kutuplaşmanın derinleştirdiği kaba önyargılara dayandığı anlaşılmaktadır. “Nişantaşı’nda sarıklı

gördüğü anlaşılmaktadır. Bkz. <http://www.milliyet.com.tr/nureddin-yildiz-6-yasindaki-gundem-1996803/> (yayın. 10 Ocak 2015) erişim tarihi 05.05.2016.

⁴ İlgili video için bkz. <https://www.youtube.com/watch?v=Jyjm5wTAUg0>, (yayın. 7 Kasım 2014) erişim tarihi 04.05.2016.

⁵ İlgili video için bkz. <https://www.youtube.com/watch?v=8HD8buBVLSk>, (yayın. 8 Nisan 2012) erişim tarihi 04.05.2016.

⁶ “Ateist yanlışlıkla Allah’ı ispatladı”, “Suriye’ye Geri Dön Burada Yerin Yok” gibi çarpıcı başlıklarla yayın yapan Çay House adlı video kanalının da Ehlisünnet TV benzeri bir yayın politikası güttüğü anlaşılmaktadır. İlgili videolar için bkz. <https://www.youtube.com/watch?v=Viz8cPPc50I>, (yayın. 9 Mart 2016) erişim tarihi 04.05.2016; <https://www.youtube.com/watch?v=xWGfEiQ7LMw>, (yayın. 22 Mart 2016) erişim tarihi 04.05.2016. Kendilerini Said Nursi’nin talebeleri olarak tanımlayan, ancak yine Said Nursi takipçisi başka gruplarca gençlere kötü bir örnek oldukları gerekçesiyle eleştirilen Çay House yapımcılarının Twitter’da 93.000 civarında takipçileri vardır. Bkz. “Neden Çay Evi Değil, Çay House?” <http://cayhouse.com.tr/cayhouse/> erişim tarihi 05.05.2016; <http://www.risaleajans.com/nur-alemi/husnu-bayram-agabeyden-bir-mesaj-var> erişim tarihi 05.05.2016.

*Müslüman ile hazımsız laikçi karşılaşırsa*⁷, *“Nişantaşı'nın modern hanımefendisi başörtüsü özgürlüğü yorumu”*⁸, *“Müslüman'ın Nişantaşı'nda yaşaması çok zor”*⁹, *“Çağdaş, Atatürkçü, Cumhuriyet Kadını! (İbretlik)”*¹⁰ gibi sansasyonel başlıklar, Türkiye'deki günlük tartışmaları az çok bilen birine, daha en başta meselenin İslamcı-Cumhuriyetçi eksenli kutuplaşmaya çıkacağıının ipuçlarını vermektedir. Röportaj başlıklarında kullanılan *“çağdaş Atatürkçü”, “Kemalist teyze”, “modern abla”, “modern hanımefendi”,*¹¹ *“Sarıgöllü psikopat Emrah”*¹² gibi ifadeler, hem bunların polemik yaratma potansiyellerine, hem de birer *“trol”,* yani oyun/kandırmaca karışımı, tahrik edici çekimler olduğuna işaret etmektedir.¹³ Bu başlıklar ve sözcük tercihlerini, röportajları yapan muhabirlerin İslami olduğu ifade edilen kılık kıyafet tercihleriyle bir araya getiren ortalama bir izleyici kanalın tercihini ve ne yönde bir habercilik amaçladığını kolayca anlayabilecektir.

“Nişantaşı'nda sarıklı Müslüman ile hazımsız laikçi karşılaşırsa” başlığıyla verilen Nişantaşı'nda yapılan röportajda, muhabir Mücahid Cihad Han, orada yaşadığı anlaşılan bir kadınla görüşmektedir. En başta giyim kuşam ve söylemi ile tamamen *“İslami”* bir yaşamı temsil ettiğini gösteren ve kadının, dolayısıyla da Nişantaşılı insanların üzerindeki kıyafetine tepkisini ölçmek üzere gelmiş görünen muhabir, *“seküler”* bir yaşamı benimsediği anlaşılan kadınla Nişantaşı'ndaki yaşam alanını tanımlama konusunda tartışmaya girmektedir. Görece varlıklı yurttaşların yaşadığı, batılı değerlerin benimsendiği varsayılan Nişantaşı sokakları, büyük ihtimalle bunu temsil ettiği düşünülen bir kadın sokaktan çevrilerek ve ona Nişantaşı'nın kendi bildiği gibi bir yer olmadığı söylenerek mekâna dair bütün anlamlar tersyüz edilmeye

⁷ İlgili röportaj için bkz. *“Nişantaşı'nda Sarıklı Müslüman ile Hazımsız Laikçi karşılaşırsa...”* (yayım. 27 Aralık 2014) erişim tarihi 12 Mart 2016, https://www.youtube.com/watch?v=IEc_dtrpykw.

⁸ İlgili röportaj için bkz. *“Nişantaşı'nın Modern Hanımefendisi Başörtüsü Özgürlüğü Yorumu”* (yayım. 30 Aralık 2014) erişim tarihi 12 Mart 2016, https://www.youtube.com/watch?v=0kA_LMmtZ5A.

⁹ İlgili röportaj için bkz. *“Müslüman'ın Nişantaşı'nda Yaşaması Çok Zor”* (yayım. 28 Aralık 2014) erişim tarihi 12 Mart 2016, <https://www.youtube.com/watch?v=mZkaJybwpz4>.

¹⁰ İlgili röportaj için bkz. *“Çağdaş, Atatürkçü, Cumhuriyet Kadını! (İbretlik)”* 15 Aralık 2015) erişim tarihi 12 Mart 2016, <https://www.youtube.com/watch?v=2wHmFHNWTpY>.

¹¹ Hans-Georg Gadamer, kendimiz hakkında doğru bilgiyi ancak başkaları yoluyla elde edebileceğimizden bahseder (1990: 81). Burada İslamcı kimliğin kendini Cumhuriyetçiliğe karşı konumlandırması ve bu amaçla da özellikle seküler yaşam ve kıyafet formlarını benimsemiş kadınları seçmesi ayrıca dikkate değerdir.

¹² Bu konuda milyonlarca defa izlenmiş iki video için bkz. *“Sarıgöllü Emrah'ın Kıvrıp Geçiren İlk Konuşması”* (yayım 16 Ağustos 2015), erişim tarihi 28 Mart 2016 <https://www.youtube.com/watch?v=pM5MA6tjX0>; ve *“Sarıgöllü Psikopat Emrah'ın Sizi Ekrana Kilitleyecek Yeni Videosu 2. Bölüm”* (yayım 17 Eylül 2015) erişim tarihi 28 Mart 2015, <https://www.youtube.com/watch?v=mZtuzgyruqg>.

¹³ Bu röportajların birer trol olabileceği üzerine bir yorum için bkz. Dinibutunoglu, Can (18 Eylül 2014) *“Gerçek mi, Şaka mı Bir Türü Anlayamadığımız Çok Acayip 9 Ehlisünnet.tv Röportajı”*, <http://onedio.com/haber/ehli-sunnet-tv-370487>.

çalışılmaktadır. İki taraf da Nişantaşı'na dair kendi yükledikleri anlamlar ve kendi yaşam alanı iddiasında ısrar etmektedir. Daha çok kılık kıyafet, dil ve kültür gibi unsurlardan hareketle, bir tarafta Cumhuriyet geleneğinin sürdürülmesi gerektiğini savunan, "modern, seküler, Batılı" bir yaşam alanı tahayyülü diğer tarafta ise "Osmanlı geleneğini" sürdürdüğünü ve bu geleneğin sürdürülmesi gerektiğini iddia eden "şeriat taraftarı" bir yaşam alanı tahayyülü bulunmaktadır.

Katılımcı Kadın: Dur dur, soracağım. Böyle mi giyinelim istiyorsunuz?

Muhabir: Bence böyle giyinilmesi [kendi sarıklı, cübbeli kıyafetini gösteriyor] daha uygun, benim görüşüm.

K: Kadınlar nasıl giyinsin?

M: İnsanlar özgürler, istediklerini giyinebilirler. Bana sorarsanız, bence bir kadın nasıl giyinmeli? Hazreti Ayşe gibi giyinmeli.

K: Siyah çarşaf...

M: Hazreti Ayşe gibi giyinmeli.

K: Hazreti Ayşe nasıl giyiniyordu? (Gülüyor) Çarşaf giyiniyordu.

M: Çarşaf giyiniyordu tabi.

K: Onu biliyoruz.

Kameraman: Allah-u Teâlâ'nın emrettiği gibi.

K: (Kameramana soruyor) Sen niye fes takıyorsun? Osmanlı mı devam ediyor?

M: Elhamdulillah, devam ediyor tabi.

K: Osmanlı mı devam ediyor?

M: Ediyor, biz yaşıyoruz Osmanlıyı.

K: Hadi canım.

M: Biz Osmanlıyız.

K: Hadi canım.

M: Değil mi? Siz değil misiniz?

K: Osmanlı bitti, Türkiye Cumhuriyeti kuruldu.

M: Olabilir, ama dedelerimiz...

K: Ama kökümüz öyle bak, o konuda hem fikiriz ama o kadar devir değişti ki! Şimdi senin bu sarığın, senin bu fesin, bitti.

M: Bitmedi bak biz yaşıyoruz hala, bitseydi takmazdık.

K: Siz devam ettirmek istiyorsunuz.

M: Ettiriyoruz bak.

K: Buraya bile geldi...

M: Her yere gireriz biz.

K: Buraya bile geldi...

M: Her yere gireriz biz.

K: Buraya gelmemeniz lazım (yürüyerek uzaklaşır).

M: Yok, yok, her yere gireriz biz.¹⁴

Nişantaşı'nda yapılan bu röportaj denemesinde, görüşme yapılan kadın çoğunluğa ait olmanın verdiği güç ile muhabir ise kamera ve mikrofona sahip olmanın gücüyle hareket etmekte, iki taraf da kendi yaşam anlayışında sonuna kadar ısrar etmekte, anlaşmazlık uzayınca kadın ortamı terk etmek suretiyle diyaloga son vermektedir.



Resim 1: Muhabirlerin anlatılmak istenen mesajı hemen vermek üzere en tezat durumları yaratmaya çalıştıkları, bunun için hem kendi kılık kıyafetlerini hem de savundukları düşüncelerinin karşısına yerleştirdikleri kişilerininki kasıtlı seçtikleri, böylece izleyenler üzerinde hemen ve daha güçlü bir etki yaratmaya çalıştıkları, İslamcılık ve Cumhuriyetçilik karşıtlığını çok kaba görüntü ve açıklamalara indirgedikleri görülmektedir.

Röportajlarında sarık ve cübbe ile görülen Ehlisünnet TV muhabiri Mücahid Cihad Han'ın yaptığı röportajların, diğer röportajlara nazaran daha çok çatışma, polemik ve provokasyon içerdiği söylenebilir. "Nişantaşı'nda sarıklı Müslüman ile hazımsız laikçi karşılaşırsa" başlığıyla verilen röportajda, salt kılık kıyafet normuna dayandırılan bir Cumhuriyetçilik-İslamcılık münakaşası üzerinden çatışma ve polemik yaratılırken, başka bir muhabirin olduğu sakız çiğneyen bir kadın durdurularak yapılan

¹⁴ İlgili röportaj için bkz. "Nişantaşı'nda Sarıklı Müslüman ile Hazımsız Laikçi karşılaşırsa.." (yayım. 27 Aralık 2014) erişim tarihi 12 Mart 2016, https://www.youtube.com/watch?v=IEc_dtrpykw.

“Nişantaşı'nın modern hanımefendisi başörtüsü özgürlüğü yorumu¹⁵” başlıklı başka bir röportajda farklı yaşam tarzlarının olması gerektiği konusunda karşılıklı uzlaşma arayışına gidildiği söylenebilir. Ancak röportaj yayınlanırken verilen başlığın görüşme yapılan kadının düşüncelerini alaya alma amacıyla “Nişantaşı'nın modern hanımefendisi” şeklinde atılmış olma ihtimali de mümkündür.

Ehlişünnet TV'de yapılan röportajlar için seçilen mekânların, kabaca üç kategoriden oluştuğu söylenebilir: Bunlardan biri Nişantaşı, Bakırköy gibi İstanbul'un görece köklü merkezleri olan, daha çok orta ve üstü gelir düzeyine sahip kesimlerin yaşadığı, CHP'li (Cumhuriyet Halk Partisi) belediyelerce yönetilen, seçmenlerinin de ağırlıklı olarak CHP'li olduğu semtlerdir. Röportajlar için seçilen ikinci kategorideki mekânlar, Gaziosmanpaşa, Eyüp, Karagümrük, Sultanbeyli gibi İstanbul'un görece yeni merkezleri sayılabilecek yerler olup AKP'li (Adalet ve Kalkınma Partisi) belediyelerce yönetilen ve ağırlıklı olarak AKP'li ve MHP'li (Milliyetçi Hareket Partisi) seçmenlerin yaşadığı semtlerdir. Üçüncü kategoride ise Beyoğlu, özellikle de İstiklal Caddesi ve Taksim Meydanı gibi her kesimden insanın bulunduğu daha kozmopolit yerlerin seçildiği gözlenmiştir.

Gaziosmanpaşa, Eyüp, Karagümrük, Sultanbeyli gibi bölgelerle ilgili videoların başlıklarına baktığımızda, Nişantaşı için olandan tamamen farklı bir dil kullanıldığı, bir tür delikanlılık, erkeklik kültürüne işaret edildiği, “ağır abilik”, “pert etmek” gibi daha çok sokak tedrisatından geçenlerin kullandığı ifadelerin yer aldığı bir üslubun ağır bastığı, başlıkların da bu ifadelerle dikkat çekici hale getirildiği görülmektedir. “Karagümrük taraftarı PKK'lıları pert etti”¹⁶, “Karagümrük'ün ağır abisinden aklınızı başından alacak röportaj”¹⁷, “Chp'li Demokratlar Kandil Gecesi Eyüp'te Terör Estirdi”¹⁸ gibi başlıklara bakınca Ehlişünnet TV'nin, sokağın enformel dilini benimsediği, ayrıca haber seçimi, başlık ve yorumlarıyla çok açık siyasal tercih yaptığı ve sık sık da bu tercihlere uygun mesajlar verdiği anlaşılmaktadır. “Mahmud Efendi Cemaati Eyüpsultan'da Seçim Sonuçları

¹⁵ İlgili röportaj için bkz. “Nişantaşı'nın modern hanımefendisi başörtüsü özgürlüğü yorumu” (yayın. 30 Aralık 2014) erişim tarihi 12 Mart 2016, https://www.youtube.com/watch?v=0kA_LMmtZ5A.

¹⁶ Ocak 2016'da izlenebilen röportaja erişim hem Ahsen TV'de hem de Youtube kanalında engellenmiştir; <http://ahsentv.com.tr/karagumruk-taraftar-pkklilari-pert-etti>; ayrıca bkz. <https://www.youtube.com/watch?v=tBOgkTujUds>.

¹⁷ İlgili röportaj için bkz. (yayın. 27 Kasım 2015) “Karagümrük'ün ağır abisinden aklınızı başından alacak röportaj” erişim tarihi 12 Mart 2016, <https://www.youtube.com/watch?v=CaP7FysFfcE>

¹⁸ İlgili röportaj için bkz. “Chp'li Demokratlar Kandil Gecesi Eyüp'te Terör Estirdi” (yayın. 01 Haziran 2015) erişim tarihi 12 Mart 2016, <https://www.youtube.com/watch?v=QtasflxjYFE>

*İçin Dua Etti ve Şükür Namazı Kıldı*¹⁹, “Cumhurbaşkanı Erdoğan Eyüpsultan’da halkın gönlünü çaldı”²⁰ gibi başlıkları olan bazı videolarda ise uzun uzun dini ve siyasi ritüel kayıtlarının olduğu, bu kayıtların, ibadet, dini ve siyasi liderlik gibi meseleleri öne çıkarmak üzere yapıldığı görülmektedir. Bu kayıtlar, kalabalık grupların dini veya siyasi bir lideri dinlediği veya dinlemek üzere toplandığını gösteren uzun video çekimlerinden oluşmaktadır.

Bana Seni Sıygaya Çekeni Söyle, Sana Kim Olduğunu Söyleyeyim

Nişantaşı’nda yapılmış bir sokak haber kaydı Ehlisünnet TV’nin tanınmasında önemli bir rol oynamıştır. Bu kayıta, belli ki kanal yapımcılarının Cumhuriyet imgesi açısından sembolik değerde gördükleri Nişantaşı semti ve orada yaşayanlar, İslamcı ve Osmanlıcı olduğu ileri sürülen bir bakış açısıyla dışlayıcı bir söyleme maruz bırakılmışlardır. İstanbul’un fethine denk gelen bir günde yapılan kayıta muhabir Mücahid Cihad Han, üstünde “İslami usulde” olduğu varsayılan bir kıyafetle, sarık ve sakalla Nişantaşı sokaklarında dolaşırken, izleyicilerine etrafta gördüğü Batılı/modern giyimli, kafelerde oturan insanları göstererek yaşadıkları hayatı kınamakta, kızılı erkekli oturdukları, alkollü içki içtikleri, açık saçık giyindikleri için onları “acınası” gibi sıfatlarla tanımlamaktadır. İlgili video aldığı tepkiler üzerine Ehlisünnet TV’nin Youtube kanalından kaldırılrsa da halen başka sayfalardan ulaşılabilir. ²¹ Yaklaşık iki dakikalık kayıt, Nişantaşı’nın en merkezi yeri olan Teşvikiye Caddesi ve Valikonağı Caddesi’nin birleştiği yerdeki bir taşın üzerindeki Osmanlıca levhanın yakın çekimi ile başlamaktadır. Osmanlı tarihini anımsatma misyonu yüklenmiş yapımcıların bu başlangıç tercihinin, kendini Cumhuriyet modernleşmesi karşısında konumlandıran siyasal geleneğin Osmanlılık söylemi ile uzlaştığını söylemek mümkündür. Ancak salt üzerinde Osmanlıca yazılar olduğu için gösterilmeye değer bulunan bu levha hakkında hiçbir bilgi verilmemesi, bu görsel malzemenin, izleyenlerin zihninde ideal bir Osmanlı “asrısaadeti” yaratmak amacıyla araçsallaştırılmış olduğunu düşündürmektedir. Herhangi bir kültürel nesnenin bu şekilde içerik ve tarihsel bağlamı göz ardı edilerek gelenek iddiası adıyla bugünden yeniden tanımlanarak herhangi bir düşüncenin aracı yapılması pekâlâ mümkündür. Raymond Williams geleneğin “özgül bir sınıfın

¹⁹ İlgili röportaj için bkz. “Mahmud Efendi Cemaati Eyüpsultan’da Seçim Sonuçları İçin Dua Etti ve Şükür Namazı Kıldı” (yayın. 08 Kasım 2015) erişim tarihi 12 Mart 2016, <https://www.youtube.com/watch?v=3wWcR0DyUDU>.

²⁰ İlgili röportaj için bkz. “Cumhurbaşkanı Erdoğan Eyüpsultan’da halkın gönlünü çaldı” (yayın. 19 Haziran 2015) erişim tarihi 12 Mart 2016, <https://www.youtube.com/watch?v=DMS8sK6hCI4>.

²¹ İlgili videoya ulaşmak için bkz. “Nişantaşı Halkını Acınası Olarak Tanımlayan Osmanlıcı”, erişim tarihi 12 Mart 2016, <http://alkislarlayasiyorum.com/icerik/196512/nisantasi-halkini-acinasi-olarak-tanimlayan-osmanlici>.

egemenliği yararına kurulan” ve bugünü onaylamak için yapılan bir geçmiş açıklaması olduğuna işaret etmektedir (1990, s. 93-4). Ayrıca Stuart Hall’un geleneğin sürekli yeniden kurulan bir şey olduğuna işaret eden aşağıdaki görüşlerinden hareket edecek olursak, sabit ve tutarlı bir Osmanlı kimliğinden bahsetmenin de oldukça zor olduğu ortadadır.

Gelenek, kültürün önemli bir ögesidir; ancak, salt eski biçimlerin katı ısrarcılığıyla pek ilgisi yoktur. Daha çok öğelerin birbirine bağlanma veya eklemleme biçimiyle ilgilidir. Ulusal-popüler bir kültürde bu tür düzenlemeler, sabit veya belirli hiç bir konuma ve dolayısıyla tarihsel gelenek boyunca değişmeden taşındığı söylenecek hiçbir anlama sahip değildir (1994, s. 463).

Kameranın Osmanlıca levhayı göstermesinin ardından muhabir Mücahid Cihad Han konuşmaya başlamakta ve Nişantaşı’nın trafiğe kapalı sokaklarından, masalarda oturan, belki içki, belki kahve içen insanların yanından geçerken hayli tartışmalı yorumlarda bulunmaktadır:

Ehlisünnet TV izleyicileri, şu anda Nişantaşı’ndayız, inşallah burada kısaca çekimlerimiz olacak, onları da sizlere yayınlayacağız. Burada sizlere bu sokağı gezdireceğiz inşallah, gördüğünüz zaman bizim üzüldüğümüz kadar eminiz sizlerde üzüleceksiniz. (Burada sesini kısarak konuşmaya başlıyor) Buradaki insanlar Osmanlı’nın torunları, ecdadın torunları. Bugün İstanbul’un fethinin yıldönümü Hazreti Fatih’in İstanbul’u fethinin 561. seneyi devriyesi. Ama Hz. Sultan Fatih Mehmed Han başını kaldırsa, Ulubatlı Hasan başını kaldırsa maalesef İstanbul’u bir daha almak için seferler düzenleyecekler. Şimdi bir yerden geçeceğiz, ne demek istediğimi anlayacaksınız. Bunlar, burunlarını göstermekten utanan Osmanlı kadınlarının torunları ama bunların arasında neneleriyle büyük bir fark var. Bunların aralarındaki fark şu; Neneleri meydanlarda burunlarını göstermekten dahi utanırken, bunlar meydanlarda göbek deliklerini gösteriyorlar. Bunların dedeleri camiye koşarken, bunlar serserilik peşinde koşuyorlar. İşte, seksen yıl sonra ecdadından koparılan bir nesil. Aradan seksen doksan yıl geçti, işte görüyorsunuz, Osmanlı’dan ceddinden koparılan bir gençlik maalesef acınır durumda, şu anda burada insanlar kendi keyfindeler. Allah’ı unutmuşlar. Dünyada Müslümanlar zulüm altındayken, işte İstanbul gençliği bu durumda!

Mekânın yanı sıra zaman tercihi de bu anlatıda belirleyici bir role sahiptir: Bu kayıt için İstanbul’un fetih günü tercih edilmiş, Nişantaşı’nda “fetih ruhuna” uygun bir

şekilde yaşayan Osmanlı torunlarını görme nostaljisi dile getirilmiştir. Çoğunlukça seküler bir yaşamın benimsendiği, kadınların Batılı usulde giyindiği ve bedenlerine dair mahremiyet anlayışının asırlar öncesinden farklı olduğu, kızlı erkekli oturmanın ve birlikte içki içmenin aslında pek çok İstanbulluyu pek de şaşkırtmayacağı Nişantaşı sokakları, bu kayıta adeta “anormal” ve hatta “sapkınlık yeri” olarak tanımlanmıştır. “Yozlaşmış Osmanlı torunları”na dair tespitler, İstanbul’un kaybedildiği ve dolayısıyla da yeniden fethedilmesi gerektiği yönündeki İslami görüşleri, güncel bazı tartışmalarla ilişkilendirmek mümkündür. Osmanlı rejimine yönelik yüceltmelerin karşısına “80–90 yıl” ile ima edilen Cumhuriyet tarihi konmakta, kaba çıkarımlarla bu tarih de bugünün kuşaklarını gelenek, görenek ve atalarından uzaklaştıran, hatta onların “adeta yoldan çıkarak yozlaşmalarına sebep olan” bir dönem olarak açıkça değersizleştirilmektedir. Zira muhabirin “Hz. Sultan Fatih Mehmed Han başını kaldırsa, Ulubatlı Hasan başını kaldırsa maalesef İstanbul’u bir daha almak için seferler düzenleyecekler” sözü, “Hz. Muhammed’in İstanbul’un Fethi Hadisi” olarak bilinen “İstanbul mutlaka fethedilecektir. Onu fetheden komutan ne güzel komutan, o ordu ne güzel ordudur” hadisine bir referans niteliğindedir. Ancak bu referans, Nişantaşı’nda eğlenen “yozlaşmış Osmanlı torunları”nı sıygaya çekerek²² izleyenlere doğru yolu gösterme amacının ötesinde anlamlar taşımaktadır. “İstanbul’u bir daha almak için seferler düzenleme” fikri esasen Osmanlı İmparatorluğu’ndan Türkiye Cumhuriyeti’ne ve onun “Batılı laik rejimi”ne geçişe karşıtlığın, bu dönüşümden hoşnutsuzluğun bir ifadesidir. Bu, Türkiye’nin siyasal gündemine aniden giren ve 2014’den beri bu gündemde önemli bir yer edinen İŞİD’in (Irak Şam İslam Devleti) çizgisi ile de paralellikler göstermektedir; söz konusu örgütün Türkiye’de çıkardığı derginin adının *Konstantiniyye’nin Fethi* olması, bu grubun da İstanbul’daki hayatı “İslami bir usulde” yeniden kurma arzusu olduğuna işaret etmektedir. Derginin giriş yazısı da bunu doğrular nitelikte olup “Ya Rabbi Resulullah’ın bahsetmiş olduğu İstanbul’un fethini bize nasip et. Allahumme amin...” duasıyla başlamaktadır.²³

Söylem ve pratiklerdeki derin benzerliklere rağmen Ehlisünnet TV’nin kendini İŞİD’in İslam anlayışından ayırma ihtiyacı duyduğu da görülmüştür. Birçok video

²² Sıygaya çekme, “doğru yola sokma”, “hizaya getirme” anlamlarına gelir ve Yunus Emre’ye ait bir beyitte şöyle geçer: Bir gün Yunus’un yazdığı şiirleri edinen Molla Kasım, şiirleri okudukça “bunlar şeraite uygun değil” der, okuduğu sayfaları koparıp, buruşturur ve dereye atar. Böyle binlerce şiir heba edilmiştir. Bininci şiire gelince Molla yine okumaya başlar, “*derviş yunus bu sözü / eğri büğrü söyleme / seni sıygaya çeker / bir molla kasım gelir*” beyitiyle karşılaşır ve bir an olduğu yere çakılır kalır. Başını elleri arasına alıp, “ben ne yaptım” diye sayıklamaya başlar ama işi şten geçmiştir. Yunus’un onca şiiri dereye kaybolur gider.

²³ “İŞİD’in artık Türkçe dergisi de var: ‘Ya Rabbi İstanbul’un fethini bize nasip et’” (2015, 2 Haziran), *Diken*, <http://www.diken.com.tr/isidin-artik-turkce-dergisi-de-var-ya-rabbi-istanbulun-fethini-bize-nasip-et/>.

röportajında röportaj yapılan kişilerin “bakın IŞİD katliamlar yapıyor” sözüne muhabirlerin ekseriyetle “Onların İslam’la alakası yok, onlar cani, vahşi, İslam’ı reddeden kâfirler” gibi cevaplar verdikleri görülmüştür.²⁴ Ancak, muhabir Mücahid Cihad Han’ın Nişantaşı sokaklarında sergilediği tepkinin, farklı hayatlara tahammülsüz bir radikal İslamcı tavırdan pek de farklı olmadığı ortadadır. Kanal yöneticilerinin bir süre sonra ilgili videoları kaldırarak “İlk videomuzda hata yaptık, Nişantaşı’nda insanlar için ‘Eğlencesine düşkün, sarhoş, ceddinden kopan, evin yolunu bulamaz’ gibi tanımlama yaptık. Yanlış oldu bu hareket, sonra onlardan özür diledik”²⁵ şeklinde açıklama yapmaları, sergiledikleri tahammülsüz tavırdan rahatsızlık duyarak geri adım attıklarının bir göstergesi olabileceği gibi, çizgileri konusunda kararsızlık yaşadıklarına ve koşullara göre kolayca savrulabildiklerine de işaret ediyor olabilir.

Gerek gazeteci Ahmet Hakan’ın, gerekse “Cübbeli Ahmet Hoca” lakabıyla bilinen İsmailağa Cemaati liderlerinden Ahmet Mahmut Ünlü’nün, Nişantaşı’nda gerçekleştirilen çekim için yaptığı yorumların, söz konusu videonun geniş bir izleyici kitlesine ulaşarak ardından anlamlı bir tepkinin doğmasına etki etmiş olması ihtimali yüksektir. Kendisi de muhafazakâr dindar bir çevrede yetişmiş olan Hakan’ın “Eskiden aşağılananlar, ‘aşağılama sırası bize geldi’ diyerek atağa kalkmış durumdalar”²⁶ yorumunun kanal yöneticilerini geri adım atma yönünde harekete geçirmiş olması mümkündür. Benzer şekilde İsmailağa Cemaati lideri Ahmet Mahmut Ünlü’nün vaazlarından birinde konuyu ele alarak yaptığı aşağıdaki yorumları da başka bir kesimi harekete geçirerek kanal yöneticileri üzerinde baskı yaratmış olabilir.

Şimdi bir tane Ehlisünnet TV diye bir şey çıkartmışlar. Fesleri takmışlar kafalarına. Ne grupta onlar da belli değil. Gidiyor Nişantaşı’na, ulan niye Nişantaşı’na gidiyorsun? Bağcılar’a gelsene. Gidiyor Nişantaşı, millet oturmuş, karı kız orada, o da biz Ehlisünnet TV’yiz, ne olacak? Almış

²⁴ Muhabirlerin IŞİD ile ilgili yaptıkları röportajlarda bu karşıtlık görülebilir. Örneğin bkz. “Medrese Talebesinden IŞİD’in Çirkin Yüzünü Dinleyelim” <https://www.youtube.com/watch?v=5KWN3bsMI18>; “Türkmen gencin ağzından akıl almaz IŞİD gerçekleri!” <https://www.youtube.com/watch?v=iuvn63-IwWY>. Ayrıca Ehlisünnet TV, Türkiye’de tasavvuf geleneğini temsil eden tarikatların türbe, tekke ve dergâhlarını da ziyaret etmekte, buralardan yayınlar yapmaktadır. “Kadiri Müridlerinden Muhteşem Devran Zikri” başlıklı videoda da görüleceği üzere bir Kadiri zikrine katılmışlar, oradan yayın yapmaktadırlar. IŞİD ise Ehlisünnet, tasavvuf geleneğinin bu değerlerini ve itikadi pratiklerini bidat ve küfür saymakta ve hatta bunların yıkılarak yok edilmesini savunmaktadır. Bkz. “IŞİD, dinî mirası da yok ediyor” (2014, 2 Eylül), *Zaman*, http://www.zaman.com.tr/dunya_isid-dini-mirasi-da-yok-ediyor_2241316.html.

²⁵ Röportaj, Hürriyet tarafından gerçekleştirilmiş: “Mücahid Cihad Han: Yeni Türkiye’de çok mutluyum” (2015, 20 Ocak), *Hürriyet*, <http://www.hurriyet.com.tr/mucahid- Jihad-han-yeni-turkiye-de-cok-mutluyum-27987987>.

²⁶ Hakan, Ahmet (2014, 8 Haziran) “Ehli Sünnet TV Atiye Sokak’ta” *Hürriyet* http://sosyal.hurriyet.com.tr/yazar/ahmet-hakan_131/ehli-sunnet-tv-atiye-sokak-ta_26570679.

hoparlörü eline, kamera da önde böyle şimdi. “Görüyor musunuz şunları” diyo, “şunları.” Onlar da orda oturuyor. “Cehenneme gidecek bunlar” diyor. Ulan böyle emr-i bil maruf olur mu ya? Cennete gidenin de sinirini bozup cehenneme göndereceksin. Yani şimdi adam kızla oturuyor, tamam günah olabilir, caiz olmayabilir, bunu yaklaşmanın nesi var? Bunun usulü var. Orda kızın yanında otururken öyle gidip “şunlara bak şunlara” diye böyle gösterilip de hareket yapılır mı ya? Emr-i bil maruf böyle midir ya?²⁷

Bu açıklamaların da gösterdiği üzere, muhabirin Nişantaşı'ndaki tavrının İslam'da yer alan “*emr-i bil maruf*”a, yani “iyiliği emretme kötülüğü men etme” farzlarından birine uymadığı anlaşılmaktadır. Meselenin ele alınışı, İslami düşünceyi benimsemiş birinin İslami yaşam önerisinden hareketle başka hayatları yargılarken kendi benimsediği düşünceyle bizzat çelişki içine düştüğünü göstermektedir.

Ehlişünnet TV muhabirine göre Nişantaşı'nın, İstanbul'un fetih ruhunu unutarak “yozlaşmış” bir semt olduğu anlaşılmaktadır. Bu tespit, semtin sembolik olarak taşıdığı anlamı ve oradaki siyasal ve sosyo-kültürel tercihleri onaylamamanın da rolü olduğu anlaşılmaktadır. Nişantaşı bugün CHP'li belediyelerce yönetilen ve seçmenin ağırlıklı olarak CHP'li olduğu bir semt olarak muhtemelen daha dar gelirli semtlerde yaşayan, dini hassasiyetleri olan ve muhtemelen AKP'ye oy veren seçmene sapkın bir yermiş gibi gösterilmiştir. Bu temsilin, benzeri siyasal söylemlerle birlikte düşünüldüğünde toplumsal bellekte kaba ama derin düşmanlıklar yaratma potansiyeli göz ardı edilmiştir. Nişantaşı adeta kötülük yuvası olarak şeytanlaştırılırken, daha düşük gelir gruplarının yaşadığı, uyuşturucu bağımlılığı ve satışı, okullara ve çevredeki araç vb. mülke zarar vermenin çok yaygın olduğu başka bazı semtlerde yapılan çekimlerde, haber konusu seçiminde İslami hassasiyetlerin aynı şekilde gözetilmediği gözlenmiştir. Hatta tam tersine, “*Bonzai Kafasıyla Röportaj Yapmak.. Kabre Girsek Ne İçtin Diye Sormucak Ne Yaptın Diye Sorucak*”²⁸ başlığıyla verilen röportajda görüleceği üzere ciddi teolojik konular, üstünkörü bir şekilde “geyik muhabbeti konusu” şeklinde ele alınmıştır. Aynı ölçütlerle bakılacak olsa, buradaki uyuşturucu alıcısı ve satıcısı kişilerin de “ecdadın torunları” olarak ihanetinden bahsetmek gerekirdi.²⁹ Uyuşturucu ticaretinin yoğunluğuyla bilinen bazı semtler, “kızlı erkekli alkollü içki tüketimi” ile özdeşleştirilen Nişantaşı sokakları gibi damgalanmamakta, buralarda herhangi bir

²⁷ Bkz. “Ehli Şünnet TV !!! - Reddiye – Cübbeli” (yayın. 2014, 07 Aralık) erişim tarihi: 28 Mart 2016, <https://www.youtube.com/watch?v=D-bYcUeFHLg>.

²⁸ “Bonzai Kafasıyla Röportaj Yapmak.. Kabre Girsek Ne İçtin Diye Sormayacak Ne Yaptın Diye Sorucak Reis” (yayın. 2014, 30 Aralık) erişim tarihi 28 Mart 2016, <https://www.youtube.com/watch?v=EbxIXpZOi7s>.

²⁹ Bu örnek, sadece kanalın çifte standartlı mantığını açıklama ihtiyacı ile verilmiştir.

“yeniden fetih” gerekliliği duyulmamaktadır. Benzer şekilde Ehlisünnet TV’nin “sembolik kahramanlarından” olan “Sarıgöllü Psikopat Emrah”, Nişantaşı’nda alkollü içki içen “acınası” insanlardan farklı olarak benimsenen ve sahiplenilen bir kişi olarak resmedilmektedir: Oysa “psikopatlık” da ecdat ile ilişkilendirilebilecek bir sıfat olmasa gerektir. Dolayısıyla kimin ve hangi mekânın damgalanacağında belirleyici olanın “kabahatin” kendisinden ziyade belli siyasal ve sosyo-kültürel seçimler olduğu anlaşılmaktadır. İçerikte karşı olunduğu ifade edilse de uyuşturucu kullananlara gösterilen tutum, kızılı erkekli oturulan ya da içki içilen Nişantaşı’ndakilere gösterilen tutumdan oldukça farklıdır.

Kılık Kıyafet Özgürlüğünü Tersyüz Etmek

Ehlisünnet TV röportajları arasında en dikkat çeken tartışmalar, sakallı, sarıklı, cübbeli olmanın son derece doğal olduğu ile bunun çağdaş Türkiye’de olmaması gerektiği üzerine kurgulanan çekimlerdir. Başlığı “Çağdaş, Atatürkçü, Cumhuriyet Kadını! (İbretlik)”³⁰ olarak atılmış bir videoda “Cumhuriyet Kadını” olarak nitelenen 70–80 yaşlarında bir kadınla yapılan görüşme röportajdan çok karşılıklı “atışma” şeklindedir. Mekân CHP’li seçmenlerin yoğunlukta olduğu ve CHP’li bir belediyenin yönettiği, görece orta ve üst gelir grubuna sahip insanların yaşadığı Bakırköy ilçesinde bir yerdir. Röportaj kesilmiş olduğundan, içeriğe ve tartışmanın nerede başlayıp nerede bittiğine dair bütünlüklü bir izlenim elde edilememektedir. Ancak röportajın Cumhuriyetçilik, modernlik, İslamcılık, Osmanlıcılık, şeriat ekseninde ilerlediği anlaşılmaktadır. Aniden başlayan röportaj “En kötü dönem bu dediniz. Kötü dönem derken, anlatabilir misiniz?” sözleriyle açılmakta ve katılımcı kadın “Bakın şeriat ayrı bir şey, şeriat...” gibi açıklamalara giriştiğinde muhabir kadının sözünü keserek polemikçi bir üslup ile bugün Türkiye’nin önceki dönemlerden daha iyi olduğunu kanıtlamak üzere çeşitli argümanlara başvurmakta, örneğin görüştüğü kadına “Hastahane kapılarında bekliyor muyuz?” sorusunu yöneltmektedir. Önceki konuşmanın şeriatla alakalı olduğu anlaşılmaktadır. Muhabir, AKP Türkiye’sindeki çeşitli kamu düzenlemelerini olumsuzlamak amacıyla son yıllarda sıkça kullanılan stratejilerden birine başvurarak “Hastahane kapılarında bekliyor muyuz?”³¹ sorusu ile tartışmayı istediği yöne

³⁰ İlgili röportaj için bkz. “Çağdaş, Atatürkçü, Cumhuriyet Kadını! (İbretlik)” 15 Aralık 2015) erişim tarihi 12 Mart 2016, <https://www.youtube.com/watch?v=2wHmFHNWTPY>.

³¹ 2000’li yılların başında Türkiye’de uygulanmaya başlayan “sağlık dönüşüm programı” ile sağlık sisteminde yapılan değişikliklerin, sağlık hizmetinin özelleşmesi, pek çok hizmetin ücretli hale gelmesi, taşeron sistemi ile sağlık hizmeti verenlerin güvencesizleşmesi gibi çok sayıda olumsuz sonucu da olduğu halde, popülist söylemlerle bu olumsuzluklar gizlenmeye ve bu dönüşümün iyi bir şey olduğu miti yayılmaya çalışılmıştır.

çekmekte, AKP uygulamalarının ve dolayısıyla da AKP rejiminin olumlanması gerektiği yönünde açık bir mesaj vermektedir. Bu şekilde ilerleyen tartışma yine özellikle kılık kıyafet meselesi üzerinden Cumhuriyet rejimi ve Şeriat rejimi karşıtlığına çekilmektedir:

Muhabir: Bu devlet İslamcı olduğu için mi, şeriatı savunduğu için mi sevmiyorsunuz?

Katılımcı kadın: Evet, ben şeriat savunması istemiyorum.

M: Şeriat ne demek biliyor musunuz?

K: Hayır, tam olarak, sen söyle bakıyım şeriat...

M: Şeriat demek Allah'ın kanunları demek, nizamı demek.

K: Hayır, bakın Allah'ın kanunu...

M: Allah'ın kanunu Kuran-ı Kerim'de zaten yazıyor. Yazmıyor mu?

K: Çocuğum bak, din, din ne biliyor musunuz? Allah ile kul arasında olan bir şey. Şeriat en kötü bir şey Türkiye'miz için.

M: Ama şeriatla yönetildik biz 650 sene.

K: Hayır, şeriatla yönetilmedik.

M: En kötü dediğiniz, Allah'ın kanunlarına kötü diyorsunuz siz.

K: Bakın, siz her şeyi bir tarafa bırakın kılıklarımız da değişti, senin kılığın hiç beğenmiyorum.

M: Siz beğenmeyebilirsiniz, ben size beğenmiyorum desem terbiyesizlik etmiş olurum.

K: Hayır, terbiyesizlik için değil. Neden beğenmiyorum, biliyor musunuz?

M: Siz benim annemsiniz, saygısızlık etmek istemem. Ben size öyle desem, yakışır mı?

K: Türkiye'ye yakışmayan bir kıyafet bu. Bir Türke...

M: Ama ben size desem ki, hanfendi siz Türkiye'ye yakışmıyorsunuz?

K: Söylenmez kadına, erkeklerimiz naziktir ama ben söyleyebilirim.

M: Siz Cumhuriyet kadınısınız ama böyle ilerici görüyorsunuz kendinizi ama hep bizi aşağılıyorsunuz.

K: Aşağılamıyorum kesinlikle...

M: Aşağılıyorsunuz işte.

K: O sizin kendi özel yaşantınız, onu aşağılamıyorum. Özel yaşantınızı aşağılamıyorum...

M: Size yaşınızdan dolayı saygı duyuyorum.

K: Bak kimseye de etkili olmamanızı tavsiye ediyorum.

M: Biz İslamcıyız, şeriatçıyız.

K: Şeriatçisiniz, zaten belli kılığınızdan da.

M: Eğer Müslümansak inanıyorsak, bakın...

K: Şeriat Türkiye'ye yakışmıyor.

M: Bakın hanfendi bir şey diyeceğim. Özür dilerim, eğer Müslümansak inanıyorsak, biz buna inanmak zorundayız. Ama Müslüman değilim ben, ben inanmıyorum dersiniz sizin bileceğiniz iş.

K: Hayır, Müslümanlıkla alakası yok şeriatın, hayır kesinlikle yok.

M: Kuran-ı Kerim'de zaten, ayet var.

K: Hayır, Kuran-ı Kerim'i de okudum ben, dinimi de biliyorum.

M: Okuyalım bundan sonra inşallah, iletişim çağındayız, araştıralım lütfen, bir bakalım, ne yazıyormuş Kuran'ı Kerim'de, orda öğrenelim.

K: Ya Kuran'ı Kerim'de yazılanı, dini olan zaten Kuran'ın ne olduğunu biliyor, dinin ne olduğunu biliyor ama sizler de bilmiyorum yani, ne biliyor musunuz, kılık olarak şeriatçısınız, şeriatları da Allah kolaylık versin (yürüyerek uzaklaşıyor).

M: Gidiyor musunuz?

K: (Kayıt devam ediyor). ...Onu beğenmişin ben bunu beğenmişim.

M: Güle güle.

K: Yavrucuğum hadi. Kolay gelsin, ama şeriat da Türkiyemize girmesin (yürüyerek ortamı terk ediyor).

M: İnşallah girsin.



Resim 2: Şeriatçı olduğunu belirten muhabir, Cumhuriyet rejimini savunan bir kadınla polemikçi bir üslupla tartışıyor.

Bu röportajda muhabir, sarık-cübbe formunda bir kıyafetle değil, modern bir gündelik spor kıyafeti ile sakal bırakmış halde şeriatı savunmaktadır. Muhabirin üzerinde Barbour tarzı baklava dilimli lacivert bir mont, boynunda kahverengi piti kare desen atkı, gözünde Rayban Aviator güneş gözlüğü, başında ise örgülü siyah bir bere/takke bulunmaktadır. Röportaj sırasında görüştüğü kadın ona “Türkiye’ye yakışmayan bir kıyafet bu” dediğinde muhabir ön yargılara dair ulaşmak istediği tepkiye ulaşır. “Modern Türkiye’ye” yakışmayan bir hali olmamakla birlikte, muhabirin ısrarla şeriat tartışması yapmasından dolayı katılımcının onu karşısına alması söz konusudur. Ayrıca videonun çeşitli yerlerinden kesilmiş olduğu anlaşılmaktadır. Belki de montaj yoluyla birbirini tamamlayan sözler seçilerek video birleştirilmiş ve böylece “farklılığa tahammülsüz Cumhuriyet kadını” imajı tamamlanmış olabilir. Muhabirin kadının itirazlarına karşı “Siz Cumhuriyet kadınısınız ama ilerici görüyorsunuz kendinizi, ama hep bizi aşağılıyorsunuz” sözüyle “laik seçkin”lerin küçümsediği “dindar ve mağdur halk söylemi”ni yeniden üretmesi söz konusudur. Oysa bu kaba ve klişeye dönüşmüş tasnif en azından son otuz yıldır çok karmaşıklaşan Türkiye’deki sınıf ve iktidar ilişkilerini açıklamak bir yana, belki de bu ilişkilerdeki değişimi gizleyen bir işlev üstlenmektedir. Muhtemelen emekli bir memur olduğunu düşündüren kıyafetleri nedeniyle Cumhuriyet anlayışını benimsediği varsayılarak röportaj için durdurulan kadın, konuşma arasında “yoksulları aşağılayan seçkin sınıf” mensubu olmakla itham edilmektedir; oysa muhabirin “yoksul, okuyamayan ve küçümsenen genç” polemiğine girerek yarattığı mağdur söylemi karşısında kadın, kendisi ve çocuğunun da yokluklar çektikleri bir geçmişe referans vererek söz konusu ithamdaki yersizliğe işaret etmektedir.

Kılık kıyafet konusunda dikkate değer başka bir mesele de “Osmanlı imgesi” olarak fesin yeniden canlandırılması konusudur. Ehlisünnet TV muhabirlerinin de sıklıkla kullandığı bir simge olan fes, Osmanlı’da başlayan modernleşme sürecinden, Cumhuriyet modernleşmesine ve hatta günümüze değin çeşitli tartışmalara vesile olmuştur. Bu tartışma Şubat 2015’de gerçekleşen AKP İl Kongrelerinde bir grup gencin feslerle tribünde yer alması ile yeniden ortaya çıkmış, konu sosyal medyada tartışmalar yaratmış, yerel ve anaakım basına da yansımıştır.³²

³² İlgili haber için bkz. “Fes Giyen Ak Ferizli Gençlik Posta Gazetesi’ne Manşet Oldu” (2015, 8 Şubat) *Sakarya Medya*, <http://www.sakaryamedya.com/haber/fes-giyen-ak-ferizli-genclik-posta-gazetesine-manset-oldu-36377.html>.



Resim 3: Muhabirlerin sokak röportajlarında sarık ve cübbenin yanı sıra fes de sıkça kullandıkları anlaşılmaktadır.

Bugün Türkiye’de, Osmanlı’yı, ecdadı temsil ettiğini düşündüğü için fes takmayı ve fesin geleneksel bir sembol olduğunu savunanlar olduğu gibi, bunun bir gericiilik sembolü olarak “çağın gerisinde olma”yı simgelediğini düşünenler de bulunmaktadır.³³ EhliSunnat TV muhabirlerinin de bazı çekimlerinde kullandıkları fesler, Osmanlı’da yenilik olarak önerildiğinde dönemin gelenekçilerinin/muhafazakârlarının itiraz ettiği, takmamakta direndiği püsküllü feslerdir. 1828’de yayınlanan fes nizamnamesi göz önünde bulundurulursa, Osmanlı’daki kullanımı son yüz yılı dahi kapsamayan bir kıyafetin, altı yüzyıllık Osmanlılığı temsil ettiği iddiası ile yeniden gündelik hayata taşınma çabaları, Türkiye’de muhafazakârlık ve modernleşmecilik üzerine yaşanan bazı popüler tartışmaların sınırlarını düşünmek açısından anlamlı olacaktır.

³³ Fesin bütün bir Osmanlı’yı temsil ettiğini düşünen tarih körü yaklaşımlar aslında bu başlığın II. Mahmut döneminin modernleşme hareketinin bir parçası olarak, kavuk ve sarık gibi başlıkların ortadan kalkması amacıyla önerilen bir başlık olduğunu göz ardı etmektedir. Fes, dönemin muhafazakârlarınca ve yeniçerilik geleneklerine bağlı esnafça reddedilince, asker feslerinin üzerindeki sarıklar kaldırılmış, esnafın feslerine yemeni, yazma, tülbent sarmasına izin verilmiştir (Koçu, 1969, s. 114). Başlangıçta fesin bir nevi sarık formunda yayılma imkânı bulunduğu söylenebilir. Aynı tarih körlüğüne, fes ile zamanında modernleşmeci bir kılık kıyafet reformu önerildiğini, devamında süren batılşmacı reform hareketlerinin sonucunda modernleşmenin, Cumhuriyetin temellerinin atıldığını unutarak, fesin gericiiliğin bir sembolü olduğunu düşünenler de düşmektedir.

Sosyal Deney'den Gövde Gösterisine, Gövde Gösterisinden Mağdur Edebiyatına

Ehlişünnet TV'nin "Sosyal Deney" başlığıyla yayınladığı videolar, oldukça provokatif ve sansasyonel içerikler taşımaktadır. Bunu anlamak için sadece bu videoların başlıklarına bakmak bile yeterlidir. "Burada NAMAZ Kılamazsın (SOSYAL DENEY'de) Bıçaklanmaya Ramak Kala"³⁴, "Az Daha Sosyal Deney Facia ile Bitiyordu!"³⁵, "Başörtüsü Testinde Sert Tepki "Delik Deşik Ederim Seni" SOSYAL DENEY"³⁶, "Bakırköy'ü Karıştıran SOSYAL DENEY'den ŞOK Görüntüler! Bunları Kestik Kestik Bitiremedik"³⁷, "Ahsen TV Muhabirine SOSYAL DENEY'de Silahlı Saldırı"³⁸, "Psikopat Gençlerden Sosyal Deney'e Sert Tepki: Şeytan Mısın"³⁹ gibi başlıklardan da görüleceği üzere, bu kayıtlar oldukça çarpıcı başlıklarla verilmiş olup gazetecilik etiğine dair pek çok soruyu akla getirmektedir.

Ehlişünnet TV yapımcılarınca "sosyal deney" olarak adlandırılan ve kurgu olduğu anlaşılan bu video kayıtlarından birinde yine kılık kıyafet göstergeleri üzerinden "İslamofobiye karşı" açık halk desteği ortaya konmaya çalışılmaktadır. İstanbul'un Esenler semtinde gerçekleştirilen ve "İslamofobi - Sosyal Deney'den Şok Görüntüler"⁴⁰ başlığıyla verilen on dokuz dakikalık kayıt çeşitli zamanlarda yapılan çekimlerin bir araya getirilmesiyle oluşturulmuştur. Kendisi de Ehlişünnet TV ekibinden olan biri, rolü icabı sarık ve cübbe giymiş olarak röportaj yapan muhabire giyiminden dolayı sataşmakta, ona ya diğer insanlar gibi modern giyinmesini ya da Arabistan'a gitmesini söylemektedir. Bu sırada genelde kalabalık olan katılımcılar, herkesin ne giyeceği konusunda özgür olduğu fikrinden hareketle, muhabire müdahale eden bu kişiye tepki göstermekte, hatta kimi zaman rol yapan bu kişiye şiddet içeren tehditler savurmaktadırlar.

³⁴ İlgili röportaj için bkz. "Burada NAMAZ Kılamazsın (SOSYAL DENEY'de) Bıçaklanmaya Ramak Kala" (07 Ağustos 2015), erişim tarihi 12 Mart 2016, https://www.youtube.com/watch?v=LFC0D_BoSxQ.

³⁵ İlgili röportaj için bkz. "Az Daha Sosyal Deney Facia ile Bitiyordu!" (06 Aralık 2015), erişim tarihi 12 Mart 2016, <https://www.youtube.com/watch?v=yGGQtN2V5AM>.

³⁶ İlgili röportaj için bkz. "Başörtüsü Testinde Sert Tepki "Delik Deşik Ederim Seni" SOSYAL DENEY " (04 Aralık 2015), erişim tarihi 12 Mart 2016, https://www.youtube.com/watch?v=6G_zkuryYwU.

³⁷ İlgili röportaj için bkz. "Bakırköy'ü Karıştıran SOSYAL DENEY'den ŞOK Görüntüler! Bunları Kestik Kestik Bitiremedik " (12 Mayıs 2015), erişim tarihi 12 Mart 2016, https://www.youtube.com/watch?v=mE_rCV34QI4.

³⁸ İlgili röportaj için bkz. "Ahsen TV Muhabirine Sosyal Deney'de Silahlı Saldırı" (2015, 30 Kasım), erişim tarihi 12 Mart 2016, <https://www.youtube.com/watch?v=Gl69nhWrhvQ>

³⁹ İlgili röportaj için bkz. "Psikopat Gençlerden Sosyal Deney'e Sert Tepki: Şeytan Mısın" (09 Ağustos 2015), erişim tarihi 12 Mart 2016, <https://www.youtube.com/watch?v=G4uoMkJfFtA>.

⁴⁰ İlgili röportaj için 6. dakikadan itibaren bkz. "İslamofobi - Sosyal Deney'den Şok Görüntüler" (31 Aralık 2014), erişim tarihi 12 Mart 2016, <https://www.youtube.com/watch?v=Ddd1oc51AXc>.

Birleştirilmiş birçok röportaj arasında deneyin başarıya ulaştığı varsayılan röportaj ise videonun 05.55'inci dakikasında başlamaktadır:

Muhabir: Vahiy meleğidir, Allah'tan aldığı vahiyi...

Katılımcı 1: Peygamberlere iletir.

(Bu sırada Ehlisünnet TV ekibinden olan bir başka kişi rolü gereği muhabirin kolundan çekiştirerek duruma müdahale eder)

Rol Yapan: Arkadaşım ne oluyor?

M: Röportaj yapıyoruz beyefendi.

RY: Git başka yerde yap.

M: Size ne benim nerede yapacağımdan?

RY: Rahatsız oluyorum ben senden, devamlı buralarda dolaşıyorsun sen. Düzgün bir kıyafetin yok mu senin?

M: Ne var kıyafetimde?

RY: İnsan gibi çağdaş ol biraz ya.

K1: (Muhabire) Sen sor kardeşim, (müdahale eden ekip üyesine döner) siz karışmayın kardeşim.

RY: Arabistanda yap sen röportajını. Bu ne ya?

M: Beyefendi insanlar istediği gibi giyinirler. Ben sizin...

RY: Tamam da rahatsız oluyorum yani...

M: Rahatsız oluyorsanız bakmayabilirsiniz.

RY: Yapma, meydanda yapma, git başka yerde yap.

K1: Yahu kardeşim, niye taktın sen? Boşver ya.

RY: Entari giymiş burada dolaşıyorsun ya.

M: Ya size ne benim kıyafetimden?

K1: Ayıptır ayıp.

RY: Pantolon giy.

(Bu sırada kırmızı başörtülü bir kadın (**KK**) ve çevreden pek çok başka kişi tartışmaya müdahil olur; herkes düzmece müdahaleyi yapan ekip üyesine itiraz etmeye başlar)

Kadın Katılımcı: Ya neden? Neden? Niye herkes hür değil mi yani?

RY: Bak ben ne güzel pantolon giydim. O da giysin.

KK: O da öyle giyiyor. Sen nasıl öyle giyiyorsan o da öyle giyiyor. Olmaz öyle şey, hayır. Hayır, rahatsızlık olmaz öyle bir şey.

M: Beyefendi... (çevredekilere dönerek) Siz rahatsız oluyor musunuz?

KK: Hayır, çok da memnun oluyoruz yani.

Yeni Katılımcı 1: Yahu giyer, giymez.

Yeni Katılımcı 2: Böyle daha iyi.

Yeni Kadın Katılımcı: Yani, herkesin görüş açısı var.

Yeni Katılımcı 3: Yani, öyle şey olur mu?

Genç 1: Eşit bir ülkede yaşıyoruz, bunu unutma.

Yeni Katılımcı 4: Zararı yok yani.

KK: Giyen insan da var, giymeyen insan da var, açık insan da var, kapalı insan da var.

Yeni Katılımcı 5: Seni ilgilendirmez, bırak o özgürdür yani.

YKK: Hiç yani.

Yeni Katılımcı 6: Rahatsız oluyorsan bakma, bakma rahatsız oluyorsan.

(Bu sırada 20'li yaşlarda bir erkek (**Genç 2**) rol yapan ekip üyesine döner)

Genç 2: Sen abi, bence farklı bir şeyin peşindesin sen. Sen burada yani ilk defa mı böyle bir insan görüyorsun?

KK: Hiç yani?

YKK: Doğru söylüyor.

RY: Ben ilk defa görüyorum.

G2: Allah Allah, o zaman sen ilk defa dışarı çıkmışsın.

RY: İlk defa görüyorum ben ya.

G2: (Sinirlenerek) Abi işine bak, Allah aşkına işine bak! (el kol hareketleri yapar)

KK: Müslüman bir ülkedesin, nasıl ilk defa görüyorsun?

G2: Sen rahatsız oluyorsan arkanı dön git abi. Görmemezlikten gel.

M: Bakmak zorunda değilsin bana.

KK: Hiç, yani.

Yeni Katılımcı 8: Senin yaptığın barbarca...

KK: Hiç, yani.

Yeni Katılımcı 8: Barbarca, çağ dışı, örümcek kafa. Seninki çok yanlış bir olay.

Yeni Katılımcı 9: Baba yanlışça seninki.

M: Yok, sakın olun.

Yeni Katılımcı 10: Delik deşik ederim seni burda.

M: Sakin olalım lütfen.

Yeni Katılımcı 10: Delik deşik ederim seni, beş dakkan var orda.

KK: Öyle deme, öyle deme.

M: Öyle de demeyelim.

Vermek istediği mesajları giysileriyle çok açık bir şekilde verdiği için, muhabirin tek bir şeriat, Müslüman sözcüğü telaffuz etmesi gerekmez. Onun yerine, etrafa toplananların onu desteklemek üzere bu çerçevede cevaplar vermesi anlamlıdır. Sonuçta rol yapan ekip üyesinin görüntüsü olmayan ancak sesi duyulan biri tarafından öldürülmekle tehdit edildiği en gerilimli noktanın ardından bunun bir sosyal deney olduğu söylenerek ortam yatıştırılır. Bu röportajda bir yandan "özgürlükler söylemi"ne

başvurularak, öte yandansa “Müslüman bir ülkedesin”, “Peygamber efendimizin giydiği kıyafetti” gibi argümanlarla cübbeli, sarıklı kılık kıyafet formunun savunulması söz konusudur. Burada çok farklı söylemler, birbiri ile örtüştürülerek aynı konumdan savunulabilmektedir. Popüler kültür alanında bu tür karmaşık sentezlere sıkça rastlanabilmektedir. John Fiske, “Popüler aynı zamanda akışkanlığı aracılığıyla da tanımlanabilir. Bir kişi toplumsal oluşumlar arasında oradan oraya savrulurken, farklı zamanlarda farklı toplumsal gruplarla ama birbiriyle çelişkiye düşmeyen kültürel dayanışmalar kurabilir” (Fiske, 1991, s. 44) tespitinde bulunmaktadır.

Muhabir, çekimlerin bir planın parçası olduğunu ifade ettikten sonra “tepki gösterdiğiniz için teşekkür ederiz” sözü ile kaydı sonlandırır. Bu kayıta muhabir, kıyafetinden dolayı seküler kesimler tarafından küçümsenen “mağdur İslamcı” rolünü oynar. Mizansenin sonunda bunun bir deney olduğunu ifade ettiği anda ise kamera ve mikrofonu ile iktidar konumuna dönüşüne tanık oluruz. On dokuz dakikalık sosyal deney videosunda “eğer herkes giyinişinde özgür ve hür ise, isteyen istediğini giyebilirse, biz İslamcılar da böyle giyinebiliriz” mesajı verilir. Ancak siyasal bir ideoloji olarak İslamcılığın, başka grupların özgürlükleri noktasına gelindiğinde söz konusu özgürlükler söylemi ile çelişebildiği tartışmanın dışında bırakılır.

“Kılık kıyafet özgürlüğü”nü kullanan cübbe ve sarıklı bir muhabire müdahale sonucu ortaya çıkan reaksiyoner tepkinin sunulması dışında, “sosyal deney” adı verilen kurgunun mikrofon, kamera ilişkisinden bağımsız değerlendirilemeyeceğini de eklemek gerekir. Kamera ve mikrofonu elinde tutan muhabire müdahale eden üçüncü kişi her ne kadar konuya kılık kıyafet mevzusundan girmiş olsa da onun müdahale ettiği şey o andır. Röportaj anındaki “bu kıyafetler ne böyle” sözüyle başlayan müdahale, iki insanın özeline yapılan bir müdahale, bir manipülasyon halidir. Dışarıdan gelerek kamera ve mikrofonu elinde bulunduran görelî güç sahibi kişiye müdahalenin çevredekilerden tepki alması bu bakımdan da anlamlı olduğu halde kimse bunun üzerinde durmamaktadır. Ehlisünnet TV’nin bu müdahaleyi sanki iki insanın konuşma haline, röportaj haline, ifade özgürlüğü haline hiçbir müdahale yokmuş gibi sunma tercihi, insanların İslami kıyafetlerle gezenleri desteklediklerini öne çıkarma tercihi ile açıklanabilir. Bunun adı her ne kadar “sosyal deney” olsa da, deney kendini yalnızca tek bir olguya, “cüppe ve sarıklı muhabire müdahale ediyorlar” tepkisine koşullandırmaktadır. İnsanlar o ortamda gerçekten sarığı ve cüppeyi savunuyor bile olsalar, röportaj anına, röportaj yapanın taciz edilmesine tepki gösteriyor da olabilirler. Nitekim ortada sarık ve cüppeden dolayı kurulan bir tepki olsa da mikrofon tutulan ele ve dolayısıyla ifade özgürlüğüne bir müdahale vardır. Bu

nedenle çekimler sırasında insanların gösterdikleri tepkiler yalnızca “kıyafet özgürlüğü savunusuna” indirgenemez.

Sonuç

Stuart Hall, hegemonik mücadelenin verileceği bir alan olduğu için popüler kültür alanının önemine işaret etmişti (1994, s. 466). İroniktir ki onun tanımladığı türde bir mücadeleyi 2010'lu yıllar Türkiye'sinde popüler kültürün hemen her alanında hoyratça (*vulgar*) diyebileceğimiz bir düzeyde yürütenler, siyasal araçların da desteğini alabilen ve bu araçların da yardımı ile popüler kültür alanında hegemonik bir dil kurmaya çalışan bir kesimdir. “İslamcılık ve Osmanlıcılık” savunucusu gibi gözükene bu kesimin söz konusu iki siyasi akım ile düşünsel ve tarihsel bağı ise hayli tartışmalı olup, kendini daha çok sınırlı gündelik-reaksiyoner bir tavır ile ifade ettiği söylenebilir.

Ehlişünnet TV ya da diğer ismiyle Ahsen TV muhabirleri, belli mekânlar seçerek oralarda İslami kılık kıyafet, İslami gündelik yaşam konusunda bir tür münazara benzeri sokak röportajları yapmaktadırlar. Konunun ele alınış biçimi gerek teknik, gerekse etik bazı sorunlar barındırmaktadır. Örneğin, video röportaj kayıtlarının kimi yerlerde teknik müdahalelerle kesildiği anlaşılmaktadır. Bazı videolarda giriş ve sonuç kısımları belliyken, bazı videolarda daha karmaşık bir sıra izlendiği görülmekte, örneğin kılık kıyafet serbestliği tartışmasından aniden şeriat tartışmasına girilmektedir. Pek çok görüşmede öncesinde ne koşulduğu, nasıl bir tartışmadan hareket edildiği bilinmediğinden, konuşulanları sağlıklı bir şekilde değerlendirmek pek mümkün görünmemektedir. Kimi videolarda röportaj/münazara bitirilirken görüşülen kişiye “bu videonun yayınlanmasına izin veriyor musunuz” diye sorularak izin alınırken, kiminde doğrudan röportaj kesilmekte veyahut da muhabirin polemik ve provokasyonuyla başa çıkamayan katılımcı, kamera çevresinden kendisi uzaklaşarak röportajı sonlandırmaktadır. Muhabirlerin elinde kamera ve mikrofon olması, bu şekilde İslamcı görüşü savunarak Cumhuriyetçi olduğunu düşündükleri insanlarla tartışmaya girmeleri ve ayrıca çoğu zaman yanlarında kendilerine destek olacak başka kişileri de bulundurmaları nedeniyle iki taraf için eşit bir tartışma zemini de yaratılmadığı ileri sürülebilir.

Ehlişünnet TV'de yer alan röportajlar, Türkiye'nin siyasal gündemini büyük ölçüde belirleyen Cumhuriyetçilik-İslamcılık tartışmasını en kaba haliyle daha çok da

kılık kıyafet normları üzerinden gündeme getirmeye çalışmaktadır.⁴¹ Çeşitli önyargı ve klişelere tekrar başvurularak ve bunlar yeniden üretilerek toplumda yaratılmış kutuplaşmaları körükleyen bir yayıncılığın benimsendiğinden bahsetmek mümkündür. Çekimlerin dikkate değer sayıda izleyici toplamasında, muhabirlerin çeşitli polemiklere başvurmalarının ve görüştükleri insanları kışkırtıcı müdahalelerde bulunmalarının önemli bir rolü olduğu düşünülmüştür. Bu yayınların ciddi etik ihlaller barındırdığı, muhabirlerin gerek kayıt öncesinde gerekse sonrasında röportajları istedikleri gibi yönlendirme ve algı yaratma imkânlarına başvurduğu, bu şekilde çarpıcı görüntüler olarak bunları çarpıcı başlıklarla yayınladıkları anlaşılmaktadır.

Kaynakça

Çarkoğlu, A., & Toprak, B. (2006) *Değişen Türkiye’de Din, Toplum ve Siyaset*, İstanbul: TESEV Yayını.

Dinibutunoglu, C. (2014, 18 Eylül). “Gerçek mi, Şaka mı Bir Türü Anlayamadığımız Çok Acayip 9 Ehli-sunnet.tv Röportajı”, <http://onedio.com/haber/ehli-sunnet-tv-370487>.

“Fes Giyen Ak Ferizli Gençlik Posta Gazetesi’ne Manşet Oldu” (2015, 08 Şubat) *Sakarya Medya*, <http://www.sakaryamedya.com/haber/fes-giyen-ak-ferizli-genclik-posta-gazetesine-manset-oldu-36377.html>.

Fiske, J. (1991). *Popüler Kültürü Anlamak*. (çev. S. İrvan). Ankara: Ark.

Gadamer, H. G. (1990) “Tarih Bilinci Sorunu”, der. P. Rabinow & W. Sullivan, *Toplum Bilimlerinde Yorumcu Yaklaşım*, 79–106, çev. Taha Parla, İstanbul: Hürriyet Vakfı Yayınları.

“İŞİD, dinî mirası da yok ediyor” (2014, 02 Eylül) *Zaman*, http://www.zaman.com.tr/dunya_isid-dini-mirasi-da-yok-ediyor_2241316.html.

⁴¹ Bu konu, TESEV’in 2000 ve 2006 yıllarında yayınladığı muhafazakârlık ve dindarlık araştırmalarıyla da ilişkilendirilebilir. 2000 yılında yayınlanan *Türkiye’de Din, Toplum ve Siyaset* araştırması ile 2006 yılında yayınlanan *Değişen Türkiye’de Din, Toplum ve Siyaset* araştırması belirli tarihsel aralıkla tekrar edilmiş çalışmalar olarak, siyasal gelişmelerin etkisiyle toplumdaki duyarlılığın yeniden gözden geçirilmesine imkân tanımaktadır. 2006’da yayımlanan raporda, araştırmacılar, halkın gündeminde hayat pahalılığı, işsizlik, Kürt sorunu, eğitim gibi meseleler olduğuna değinmekte, başörtüsü, kılık kıyafet ve şeriat tartışmalarına halkın gösterdiği reaksiyonların, daha ziyade bu konularda yaratılan baskı ve gerilimlerin ardından ortaya çıktığına işaret etmektedirler (Çarkoğlu ve Toprak, 2006, 24–5).

- “İŞİD’in artık Türkçe dergisi de var: ‘Ya Rabbi İstanbul’un fethini bize nasip et’” (2015, 02 Haziran) *Diken*, <http://www.diken.com.tr/isidin-artik-turkce-dergisi-de-var-ya-rabbi-istanbulun-fethini-bize-nasip-et/>
- “Mücahid Cihad Han: Yeni Türkiye’de çok mutluyum” (2015, 20 Ocak) *Hürriyet*, <http://www.hurriyet.com.tr/mucahid-ctihad-han-yeni-turkiye-de-cok-mutluyum-27987987>.
- Hakan, A. (2014, 08 Haziran) “Ehli Sünnet TV Atiye Sokak’ta”, *Hürriyet*, http://sosyal.hurriyet.com.tr/yazar/ahmet-hakan_131/ehli-sunnet-tv-atiye-sokak-ta_26570679.
- Hall, S. (1994). Notes on Deconstructing ‘the Popular, (der. J. Storey) *Cultural Theory and Popular Culture: A Reader* içinde (s. 455–466). London: Harvester.
- Kasım, M. (2008) "Radyo ve Televizyonda Röportajın Sistematiği", *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, sayı. 5, 184–195.
- Koçu, R. E. (1969). *Türk Giyim Kuşam ve Süslenme Sözlüğü*, İstanbul: Sümerbank.
- Williams, R. (1990). *Marksizm ve Edebiyat*, (çev. E. Tarım). İstanbul: Adam.
- Yavuz, Y. Ş. (2011). “Ehl-i Sünnet”, *İslam Ansiklopedisi* cilt:10, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.